

Gretesholm (6)

En ås ved Gretesholm har dannet et næs ud i Farum Sø. Her ligger jættestuen på Gretesholm ved et af oldtidens vigtige overgangssteder. På bakken overfor jættestuen er der gjort fund af flinteaffald, skrabere, flækker og slebne tyknakkede økser.

Farumgård er i privat eje. Der er offentlig adgang gennem gården, men kun til fods. Cyklister må følge den afmærkede rute op gennem byen.

Farumgård (7)

Farumgård var oprindeligt, i 1300-tallet, en hovedgård ejet af biskoppen i Roskilde. Herfra kunne området styres. Efter reformationen i 1500-tallet overgik ejendommen til Kongemagten. Under hele enevælden benyttede kongen Farumgård som belønning til embedsmænd. I 1704 overtog amtsforvalter Jens Rostgaard Farumgård. Han får den franske arkitekt Francois Dieussart, som også byggede Sorgenfri Slot, til at opførte den 3-fløjede hovedbygning, som kan ses i dag.

Klavs Nars Holm (8)

Den lille ø i Farum Sø har ifølge sagnet fået navn efter Valdemar Atterdags hofnar Klavs. Kongen havde lovet ham en ø og for at holde sit ord, skænkede Kongen hofnarren den mindste ø i hele kongeriget. Mere sandsynligt er det dog, at holmen, en gang midt i 1600-tallet, har fået navn efter en beboer på holmen, som de lokale kaldte Klavs Nar.

Som tak for øen serverede Klavs Nar en ålesuppe for Kong Valdemar. Men suppen bestod kun af vand: "Som øen uden jord, saa suppen uden aal."

Mølleådalens dannelse

Mølleådalen er en del af et stort, forgrenet dalsystem mellem Roskilde Fjord og Øresund. Der er forskellige bud på, hvordan dalene kan være dannet. Den ene går på, at det er smeltevandsfloder under istidens gletsjere, som har skåret tunneldale ned i undergrunden. En anden teori går på, at der inden istiden er sket forskydninger i de kalklag, der ligger under jordlagene. Disse forskydninger har så dannet et system af dale, som senere er blevet gennemstrømmet af istidens smeltevand.

Mølleådalen med Kalkgården nederst til højre og Farum Sø og Furesø i baggrunden.

Mere end ét navn

Mølleåen udspringer i Bastrup Sø og har sit udløb i Øresund. Åen har, fra sit udspring til Lyngby Sø, flere lokale navne: Mellem Bastrup Sø og Farum Sø, *Hestetangsåen*, mellem Farum Sø og Furesø, *Fiskebæk* og på strækningen mellem Furesø og Lyngby Sø løber åen i en gravet kanal, *Fæstningskanalen*.

Mølledrift

Mølleåen forbinder de 4 store søer; Bastrup Sø, Farum Sø, Furesø og Lyngby Sø. På sin 36 km lange vej til Øresund, har åen et fald på 29 m. Kombineret med en stabil vandføring, har det skabt grundlaget for, at der siden middelalderen har været opført en lang række vandmøller. Møllerne er blevet placeret, hvor terrænet gjorde det naturligt at lave passende opstemninger på åen. I åens nedre løb var vandføringen så stor, at møllerne fra 1600- til 1800-tallet kunne levere energi til nogle af Danmarks tidligste industrivirksomheder.

Foto: Malene Fischer

Vandhjulet på gavlen ved Lyngby Mølle.

Natur

Mølleådalen fra Buresø til Furesø rummer mange unikke og værdifulde naturtyper, som er gået kraftigt tilbage både i Danmark og i hele Europa. Hele strækningen er derfor udpeget NATURA 2000 område, et værdifuldt naturområde af international betydning. Krogenlund Mose, Klevads Mose og Farum Sortemose, er vigtige levesteder for insekter og fugle og her findes et stort antal sjældne planter, som netop er afhængige af næringsfattig, fugtig og lysåben natur. For at hindre områderne i at gro til i skov medvirker Frederiksborg Amt til opsætning af hegn for græssende kreaturer eller udfører egentlig naturpleje.

Orkidéen, Maj-Gøgeurt kan opleves i Krogenlund Mose

< Grøn mosaikguldsmed

v Overjordisk rodnet fra bøg i Farum Skov

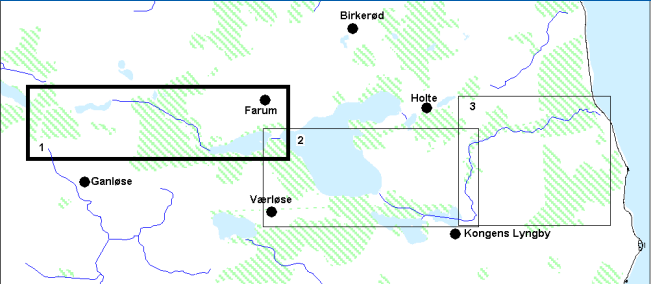

Foto: Ole Malling

Mange af skovene i området er gamle græsningsskove. Det ses af stednavnene Farum Lillevang, Nyvang og Ganløse Ore. "Vange" var indhegninger til græsning og "øre" er et gammelt ord for græsningsoverdrev. Mange steder kan man se de gamle flerstammede bøge, som har fået deres skæve former af husdyrenes gnav og slid. Flere af skovene er i dag udpeget til naturskov, hvor væltede træer får lov til at ligge til glæde for svampe og insekter.

Den meget sjældne plante Murrude kan ses på de lodrette flader af Bastrup Tårn

Mølleådalen er et meget smukt og dramatisk naturområde med stejle, skovklædte bakker, store søer, stille moser og en perlerække af gamle vandmøller fra industriens barndom. Et sammenhængende system af stier gør det muligt at vandre eller cykle langs hele Mølleådalen fra Buresø syd for Lyngby, til Mølleåens udløb i Øresund, nord for Taarbæk.

Frederiksborg og Københavns amter har udgivet tre foldere, der giver forslag til turforløb og beskriver landskabet, naturen og kulturhistorien langs med ådalen:

Mølleådalen 1: Buresø til Fiskebæk

Mølleådalen 2: Fiskebæk til Lyngby (udkommer efterår/vinter 2005)

Mølleådalen 3: Lyngby til Øresund (udkommer efterår/vinter 2005)

Hent folderne på biblioteker og turistbureauer eller på amternes hjemmesider: www.frederiksborgamt.dk og www.kbhamt.dk

Mølleådalen 1: Buresø til Fiskebæk

Fra Buresø til Fiskebæk er der ca. 14 km. Turen, der er afmærket med skilte, forbinder de fire søer Buresø, Bastrup Sø, Farum Sø og Furesø. Landskabet er meget varieret og veksler mellem åbent land, skove og søer. Langs ruten findes mange kulturminder fra oldtiden og nyere tid samt meget værdifuld natur. Det smukke tunneldalslandskab byder på stejle stigninger og turen er ikke egnet for kørestolsbrugere. Ridning er forbudt på stien.

Mølleådalen 1. Buresø til Fiskebæk. Frederiksborg Amt, Landskabsafdelingen 2005. Fotos: Landskabsafdelingen, hvis ikke andre er nævnt. Tegning af Stor Najade: Jens Chr. Schou. Kort: © Kort- & Matrikelstyrelsen. Repro og tryk: Schweitzer Kbh.

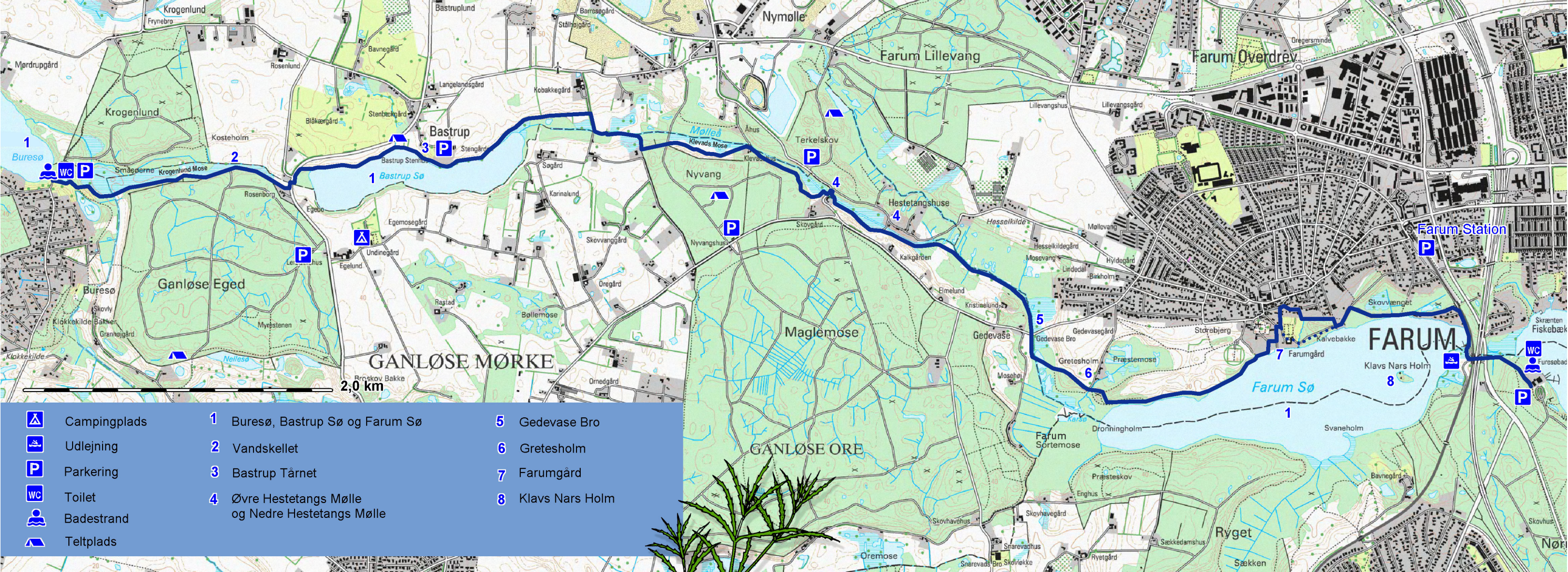

Mølleådalen 1

Buresø til Fiskebæk

Teknik & Miljø
FREDERIKSBORG AMT

Allerede i Egnspanudvalgets "Københavnsegnens Grønne Områder" fra 1931 indgik en "Fodsti og cyklevej mellem Fiskebæk og Bastrup Sø langs Mølleåen". Planen var en forløber til "Fingerplanen", og den beskrev et sammenhængende system af friluftsområder. Områderne skulle fredes og holdes fri for bebyggelse, og benyttes til rekreation og udflugter. Med åbningen af stien nord om Bastrup Sø i foråret 2005 skulle der altså gå omkring 70 år, før der var et samlet stiforløb fra åens udspring ved Buresø til Øresund.

Buresø, Bastrup Sø og Farum Sø (1)

Frederiksborg Amt overvåger tilstanden af Buresø, Bastrup Sø og Farum Sø. Læs de seneste data på amtets hjemmeside www.frederiksborgamt.dk

Buresø er den reneste af søerne. Her findes et rigt plantesamfund med omkring 20 arter af undervandsplanter, bl.a. den meget sjældne, Stor Najade. Bastrup Sø var tidligere præget af uklart vand, men efter at amtet i 1995-97 udførte bio-manipulation i søen, er den blevet væsentlig renere. Der blev opfisket i alt 7 ton fisk, og i flere omgange udsat geddeyngel.

Stor Najade

Farum Sø var indtil slutningen af 1960'erne belastet af spildevand fra byen, men i dag ledes spildevandet til Stavnsholt Renseanlæg, og søens tilstand og fiskebestand er forbedret. I alle tre søer er der gode muligheder for friluftsliv, bl.a. badeplads i Buresø og bådudlejning i Farum Sø. Find flere oplysninger på hjemmesiden: www.friluftskortet.dk

Vandskellet (2)

I en højde på 33,5 m over havniveau, mellem Buresø og Bastrup Sø, ligger vandskellet, hvor grundvandet føres i hver sin retning mod havet. Mod øst løber Mølleåen mod Øresund og mod vest er det Græse Å og Værebros Å mod Roskilde Fjord.

I Ganløse Eged findes mange parallelle hulveje fra omlægninger af tidlige nord-sydgående vejsystemer.

Bastrup Tårnet (3)

Tårnet er det største forsvarstårn i Nordeuropa. Det blev opført i tidlig middelalder, ca. år 1100. De tykke mure er resterne af et imponerende bygningsværk. Tårnet havde en god strategisk beliggenhed ved det nord-sydgående vejsystem mellem Roskilde og Helsingør, som passerede tunneldalene i vandskellet vest for Bastrup Sø. Tårnet blev bygget på en høj bank ned mod Bastrup Sø. Mod syd, øst og vest var der stejle skrånninger. Der var

kun adgang fra nordøst, hvor en voldgrav fuldendte fæstningen. Frederik VII, der interesserede sig for den nationale historie, købte Bastrup Tårnet. For at bevare resterne af voldanlæg og omgivelserne af ruinen blev området fredet i 1940.

Øvre - og Nedre Hestetangs Mølle (4)

Fra middelalderen blev vandkraften fra Mølleåen udnyttet til mølledrift. Den øvre mølle lå hvor Kalkværksvej krydser åen, og den nedre mølle ved broen nord for Kalkgården. Det var mindre kornmøller med møllehjul på omkring 1,5 m. I den nedre mølle, var der en kort overgang smedje, hvor vandhjulet drev en stor hammer. Møllen blev nedlagt i 1850'erne. Den øvre mølle blev nedlagt allerede i 1799, da mølleren fik tilladelse til at opføre en vindmølle, Nymølle.

Terkelskov har navn efter en møllerfamilie, som havde græsningsret i skoven. Grus- og kalkgravning i Terkelskov har efterladt et kuperet landskab. Kalken blev brændt til mørtel bl.a. til bygning af de kongelige slotte. Kalkgravningen i Terkelskov ophørte i 1869, udkonkurreret af Faxe Kalkbrud. Herefter blev området plantet til med skov. Råstofgravningen har også givet navn til Kalkgården, som indtil 1999 fungerede som et traktørsted.

I dag er der privat bolig, hvor den Øvre Hestetangs Mølle i sin tid lå.

Gedevasse Bro (5)

En „vase“ er et vadested gennem et vådområde. Med en blanding af grene og ris, jord og småsten skabte man tilbage i tiden en nogenlunde fast vej gennem vandløbet. Senere har en bro afløst vasen, men den gamle betegnelse er bevaret i navnet.

9 Hjortholm

Middelalderborgen Hjortholm blev anlagt af Roskilde-bispen ca. 1250. Herfra administrerede han kirkens store besiddelser i Nordsjælland. Under Grevens Fejde i 1535 blev borgen skudt i stykker og senere fuldstændig nedbrudt.

10 Frederiksdal Mølle

I tilknytning til Hjortholm lå der en kornmølle. Fra 1649 var møllen ejet af kgl. rentemester Henrik Müller, der fik kongens tilladelse til at supplere kornmøllen med en kobbermølle med tilhørende arbejderboliger, bryggeri og kro. Senere blev kobbermøllen erstattet af en papirmølle og et stampeværk. De fleste af de nuværende bygninger stammer fra 1880'erne. I forbindelse med anlægget af fæstningskanalen blev møl- len eksproprieret for at give plads til en sluse.

Møllen og slusen ved Frederiksdal.

11 Det gamle Frederiksdal

Hvis man går op ad trappen til ”Den gamle have”, kan man se en markering af en lille jagt- og lystejeendom, som Frederik III lod opføre, efter han i 1668 havde overtaget Hjortholm, som han omdøbte til Frederiksdal.

12 Frederiksdal Slot

Den hvide slotsbygning blev opført 1744-45 efter tegninger af hofbygmester Nicolai Eigtved. Gehejmeråd J.S. Schulin havde for sine fortjenester modtaget Frederiksdal med tilhørende mølle og skove af Christian VI. Han lod den gamle jagtejeendom erstatte af det smukke slot og et storslået parkanlæg, der strakte sig fra hovedbygningen ned over

Mølleåen til skoven syd for Nybrovej. Frederiksdal er stadig i Schulinfamiliens eje.

13 Fæstningskanalen

Da man i 1886-94 opførte den københavnske landbefæstning, var idéen den, at man i tilfælde af krig på få dage ville føre 10% af Furesøens vand (11 millioner m³!) gennem Mølleåen til Lyngby Sø. Derfra skulle vandet via en gravet kanal oversvømme de naturlige lavninger, der strakte sig fra Utterslev Mose til Klampenborg. For at have styr på de store vandmasser måtte der bygges en række stemmeværker – det første ved Frederiksdal. Endvidere var det nødvendigt at rette Mølleåens mange bugtninger ud, og derfor har åen i dag karakter af en kanal.

14 Louisekilden

Det lille sandstensmonument, der er opført af Sophie Hedvig Schulin til minde om sin søster, er tidstypisk for 1700-tallets ønske om at skabe rum i skoven for hengivenhed og eftertænkksomhed. For at få stedet til at nærme sig omgivelsernes oprindelige udseende, har Københavns Amt genoprettet en slyngning på Mølleåen.

15 Lyngby Åmose

Indtil 1930'erne var mosen et åbent og sumpet område, men i dag er størstedelen af mosen dækket af sumpskov med el og birk. Enkelte steder holdes trævæksten nede for at bevare det rige dyre- og planteliv, der er afhængig af lys og varme. I den fredede mose vokser der næsten 300 forskellige plantearter, bl.a. hedelyng, mosebølle og kæruld.

Fæstningskanalen ved Frederiksdal

Mølleådalens dannelse

Mølleådalen er en del af et stort forgrenet dalsystem mellem Roskilde Fjord og Øresund. Der er forskellige bud på, hvordan dalene kan være dannet. Den ene går på, at det er smeltevandssfloder under istidens gletsjere, som har skåret tunneldale ned i undergrunden. En anden teori går på, at der inden istiden er sket forskydninger i de kalklag, der ligger under jordlagene. Disse forskydninger har så dannet et system af dale, som senere er blevet gennemstrømmet af istidens smeltevand.

Mere end ét navn

Mølleåen udspringer i Bastrup Sø og har sit udløb i Øresund. Åen har, fra sit udspring til Lyngby Sø, flere lokale navne: Mellem Bastrup Sø og Farum Sø, *Hestetangsåen*, mellem Farum Sø og Furesø, *Fiskebæk* og på strækningen mellem Furesø og Lyngby Sø løber åen i en gravet kanal, *Fæstningskanalen*.

Mølledrift

Mølleåen forbinder de fire store søer: Bastrup Sø, Farum Sø, Furesø og Lyngby Sø. På sin 36 km lange vej til Øresund, har åen et fald på 29 m. Kombineret med en stabil vandføring, har det skabt grundlaget for, at der siden middelalderen har været opført en lang række vandmøller. Møllerne er blevet placeret, hvor terrænet gjorde det naturligt at lave passende opstemninger på åen. I åens nedre løb var vandføringen så stor, at møllerne fra 1600- til 1800 tallet kunne levere energi til nogle af Danmarks tidligste industrivirksomheder.

Vandhjulet på gavlen ved Lyngby Nordre Mølle.

Mølleådalen er et meget smukt og dramatisk naturområde med stejle, skovklædte bakker, store søer, stille moser og en perlerække af gamle vandmøller fra industriens barndom. Et sammenhængende system af stier gør det muligt at vandre eller cykle langs hele Mølleådalen fra Buresø syd for Lyngby, til Mølleåens udløb i Øresund, nord for Taarbæk.

Frederiksborg og Københavns Amter har udgivet tre foldere, der giver forslag til turforløb og beskriver landskabet, naturen og kulturhistorien langs med ådalen:

Mølleådalen 1: Buresø til Fiskebæk
Mølleådalen 2: Fiskebæk til Lyngby
Mølleådalen 3: Lyngby til Øresund

Hent folderne på biblioteker og turistbureauer eller på amternes hjemmesider: www.frederiksborgamt.dk og www.kbhamt.dk

Mølleådalen 2: Fiskebæk til Lyngby

Fra Fiskebæk til Lyngby er der ca. 12 km. Turen går gennem de smukke skove ved Furesø og ad Prinsessestien gennem Lyngby Åmose. Ruten er ikke afmærket med skilte. Da stien langs Furesø er meget smal og stærkt kuperet, kan den ikke anbefales for cyklister, der i stedet følger en rute ad de bedre skovveje og på cykelstier langs offentlig vej. Mountainbike på stien langs Furesø er ikke tilladt.

Mølleådalen 2. Fiskebæk til Lyngby. Københavns Amt, Teknisk Forvaltning 2005. Fotos: Københavns Amt, hvis ikke andet er nævnt. Kort: © Kort- & Matrikelstyrelsen. Repro og tryk: Schweitzer Kbh.

Mølleådalen 2

Fiskebæk til Lyngby

KØBENHAVNS AMT

Mellem Fiskebæk og Frederiksdal udfylder Furesø hele Mølleådalen og stierne er derfor tvunget ud til dalens skrænter (vandreruten) - eller op på plateauet oven for dalen (cykelruten). På cykelruten får man derfor ikke så meget indtryk af at færdes langs en ådal. Til gengæld vil man på turen opleve nogle meget smukke skove og en række spændende, kulturhistoriske seværdigheder.

Vandrestien gennem skovene forløber langs den stejle skrænt ned mod Furesø.

1 Nørreskov

De stejle slugter og skrænter ned mod Furesø har sikkert aldrig været opdyrket, så her i Nørreskoven har der været skov i over 10.000 år. Selv om de fleste af nutidens træer er plantede - eller afkom af plantede træer - kan nogle af skovens mange gamle træer godt nedstamme fra oldtidens urskove. Nørreskoven hører i dag under Københavns Statsskovdistrikt.

2 Flådeegene

De højstammede egetræer er plantet i 1798. Navnet flådeegene har de fået, fordi man dengang brugte eg som skibstømmer – og især til den danske flåde blev der brugt store mængder egetræ.

3 Svenskebøgene

Svenskekrigene i 1658-60 gik hårdt ud over Nørreskov. For at skaffe brænde til de kolde vintre, fældede svenskerne næsten alle større træer. Men efter krigen voksede ny skov frem, og de gamle bøge vi ser i dag, er en rest af denne skov, der nu er over 300 år gammel. De gamle kæmper får lov til at forfalde til glæde for svampe, insekter og fugle.

4 Von Langens Plantage

I 1700-tallet var skovene voldsomt forhuggede, og da husdyrene havde lov til at græsse i de åbne skove, gik det også ud over de unge træer. I 1763 indkaldte Frederik V en tysk førstemand, J.G. von Langen, til at forbedre kronens skove. Skovene blev indhegnede og opdelt i parceller. Desuden indførte von Langen mange nye træarter, bl.a. rødgran, ædelgran, skovfyr, lærk og ahorn. I Nørreskovens sydøstlige ende kan man stadig se de sidste af von Langens træer, bl.a. flere imponerende lærketræer og to kæmpe ædelgraner, der er over 40 m. og rager højt op over bøgetræerne.

5 Ahornen

Den store ahorn er fra ca. 1765 og har flere generationer af efterkommere omkring sig. Af de nye træarter, von Langen indførte, er ahornen det træ, der bedst sår sig selv på den gode lerjord.

6 Kollekolle

Oprindelig var Kollekolle en lille landsby, der omkring 1850 blev lagt ind under én stor gård. I begyndelsen af 1900-tallet var Kollekolle drevet som mønsterlandbrug med forædling af Rød Dansk Malkerace. I dag er ejendommen uddannelses- og konferencecenter.

Den dybe og rene Store Hulsø indgik i systemet af karpedamme i Frederiksdal Storskov.

7 Frederiksdal Storskov

Frederiksdal Storskov er en privatskov, der hører under Frederiksdal Gods. Fra 1668-1739 tilhørte skoven kongen. At jagt har været vigtig ses ved, at Frederik III i 1668 indhegnede hele skoven for at sikre sit private jagtrevir. Skoven er meget kuperet med skrænter, slugter og et stort dalsystem midt i skoven. Her anlagde Christian V's dronning, Charlotte Amalie, en række karpedamme. Dammene blev forpagtet ud, og i 1600- og 1700-tallet kunne Frederiksdal levere friske, ferske fisk som supplement til de saltede havfisk. Af de gamle fiskedamme er der i dag kun spor af dæmningsværker, den smukke Store Hulsø samt en lille dam nord for Kulhusvej, der er restaureret af Københavns Amt.

8 Furesø

Med en maksimal vanddybde på 37,7 m er Furesø Danmarks dybeste sø. Det antages, at det enorme hul i Mølleådalen er dannet ved en kombination af forskydninger af kalklagene i undergrunden og de voldsomme kræfter fra istidens smeltevand. Furesø har fungeret som en kæmpe mølledam, der har sikret en stabil vandføring i Mølleåen og dermed været en forudsætning for de store industrimøller langs Mølleåens nedre løb. Søens store volumen kan illustreres af, at det vand Mølleåen leder ud i Furesø har en statistisk opholdstid i søen på ca. 12 år. Furesø har store naturværdier og er beskyttet af dansk og international lovgivning. På grund af årtiers udledning af spildevand blev søen meget næringsrig og uklar, med mange alger. I 2003 startede et stort restaureringsprojekt. Ilt pumpes ned til bunden, og der opfiskes tonsvis af småfisk. Disse fisk æder planktondyrene, der lever af de alger, som gør vandet uklart og skaber ubalance i søen. Mere information på: www.furesoe.dk

Mølleåen mellem Helsingormotorvejen og Stampen.

12 Raadvad

Raadvad var et fabrikssamfund som Brede. Industriproduktionen i Raadvad begyndte i 1643, og stedet er mest kendt for sine jernvarer, der blev produceret her frem til 1972. Den isolerede beliggenhed var med til at skabe et særligt fællesskab omkring fabrikken med skole og et aktivt foreningsliv. Både de gamle arbejderboliger og fabriksbygningerne er bevarede. Nogle af bygningerne rummer i dag Nordisk Center til bevarelse af Håndværk.

13 Ellesump

Ellesump er almindelig langs hele ådalen, men den er særlig udbredt mellem Raadvad og Strandmøllen. Rødel kan, som det eneste danske træ, vokse med rødderne permanent i vand. De mange stammer fra samme rod vidner om, at træet tidligere har været skåret ned til brænde og hegn. Ellesumpen er i øvrigt et af de steder, hvor der gror flest forskellige slags planter.

14 Mathildebroen

Mathildebroen har navn efter Christian den VII's dronning Caroline Mathilde, der yndede at ride ad denne vej sammen med Struense. Mellem Mathildebroen og Raadvad kan man i vinterhalvåret være heldig at se vandstæren og en gang imellem isfuglen.

15 Strandmøllen

Ved Mølleåens udløb i Øresund ligger Strandmøllen. Her var der papirfremstilling fra 1599 og godt 300 år frem. Produktionsmetoderne blev moderniseret, og i 1820'erne fik man først dampmaskiner og senere papirmaskine. Som den eneste mølle langs Mølleåen anvendes Strandmøllen stadig til industri, hvor der bliver produceret industrigas.

Mølleådalens dannelses

Mølleåen var engang det vigtigste industriområde i Danmark, og gennem århundreder blev vandkraften udnyttet. Nærheden til hovedstaden kombineret med Mølleåens store og stabile vandføring, satte gang i udviklingen. Fra Lyngby til Øresund falder Mølleåen 19 m over en 9 km lang strækning, og åen har en vandføring på 300-400 liter i sekundet. Møllerne blev anlagt ved indsnævninger og vadesteder, hvor det var lettest at stemme vandet op i mølledamme og derved skaffe tilstrækkeligt fald og vandreserve.

Helt tilbage til middelalderen lå der i Mølleådalens en række kornmøller, og i 1500-tallet begyndte man at lave krudt i Ørholm Mølle og papir i Strandmøllen. I midten af 1600-tallet blev 8 møller fra Lyngby til Øresund til små industrimøller, ikke mindst fordi kongemagten havde brug for våben og krudt til tidens store krige.

Da den moderne industrialisering satte ind i første halvdel af 1800-tallet, havde Mølleåens små virksomheder med deres gode beliggenhed og erfarne arbejdsstyrke allerede et forspring og kom til at føre an i industrialiseringen. Ved alle 8 møller er der opsat informationstavler, der tegner et billede af møllernes historie og mangeartede produktion af bl.a. krudt, mønter, papir, klæde, søm, knive, værktøj, hestesko, kunstlæder, kobberplader og messingvarer. I 2001 blev Mølleådalens fra Lyngby Sø til udløbet i Øresund fredet i sin helhed for at sikre de meget store naturmæssige, kulturhistoriske og rekreative værdier.

Ved Strandmøllen hvor Mølleåen har sit udløb i Øresund.

Mølleådalens dannelses

Mølleådalens er en del af et stort forgrenet dalsystem mellem Roskilde Fjord og Øresund. Der er forskellige bud på, hvordan dalene kan være dannet. Den ene går på, at det er smeltevandssfloder under istidens gletsjere, som har skåret tunneldale ned i undergrunden. En anden teori går på, at der inden istiden er sket forskydninger i de kalklag, der ligger under jordlagene. Disse forskydninger har så dannet et system af dale, som senere er blevet gennemstrømmet af istidens smeltevand.

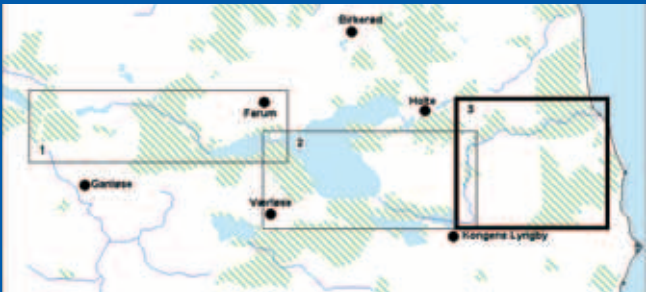
Mere end ét navn

Mølleåen udspringer i Bastrup Sø og har sit udløb i Øresund. Åen har fra sit udspring til Lyngby Sø flere lokale navne: Mellem Bastrup Sø og Farum Sø, *Hestetangsåen*, mellem Farum Sø og Furesø, *Fiskebæk* og på strækningen mellem Furesø og Lyngby Sø løber åen i en gravet kanal, *Fæstningskanalen*.

Mølledrift

Mølleåen forbinder de fire store søer: Bastrup Sø, Farum Sø, Furesø og Lyngby Sø. På sin 36 km lange vej til Øresund, har åen et fald på 29 m. Kombineret med en stabil vandføring, har det skabt grundlaget for, at der siden middelalderen har været opført en lang række vandmøller. Møllerne er blevet placeret, hvor terrænet gjorde det naturligt at lave passende opstemninger på åen. I åens nedre løb var vandføringen så stor, at møllerne fra 1600- til 1800-tallet kunne levere energi til nogle af Danmarks tidligste industrivirksomheder.

Vandhjulet på gavlen ved Lyngby Nordre Mølle.

Mølleådalens er et meget smukt og dramatisk naturområde med stejle, skovklædte bakker, store søer, stille moser og en perlerække af gamle vandmøller fra industriens barndom. Et sammenhængende system af stier gør det muligt at vandre eller cykle langs hele Mølleådalens fra Buresø syd for Lyngby, til Mølleåens udløb i Øresund, nord for Taarbæk.

Frederiksborg og Københavns Amter har udgivet tre foldere, der giver forslag til turforløb og beskriver landskabet, naturen og kulturhistorien langs med ådalens:

Mølleådalens 1: Buresø til Fiskebæk
Mølleådalens 2: Fiskebæk til Lyngby
Mølleådalens 3: Lyngby til Øresund

Hent folderne på biblioteker og turistbureauer eller på amternes hjemmesider: www.frederiksborgamt.dk og www.kbhamt.dk

Mølleådalens 3: Lyngby til Øresund

Fra Lyngby Sø til Strandmøllen ved Øresund går turen gennem Mølleådalens naturskønne landskab med ellesump og rørskove, åbne søflader og skovbevoksede bakker. Turen er på godt 11 km og undervejs passerer man 8 historiske møllesteder. Ruten har ikke en særligt afmærkning, men følger eksisterende veje og cykelstier.

Mølleådalens 3. Lyngby til Øresund. Københavns Amt, Teknisk Forvaltning 2005. Fotos: Københavns Amt, hvis ikke andet er nævnt. Kort: © Kort- & Matrikelstyrelsen. Repro og tryk: Schweitzer Kbh.

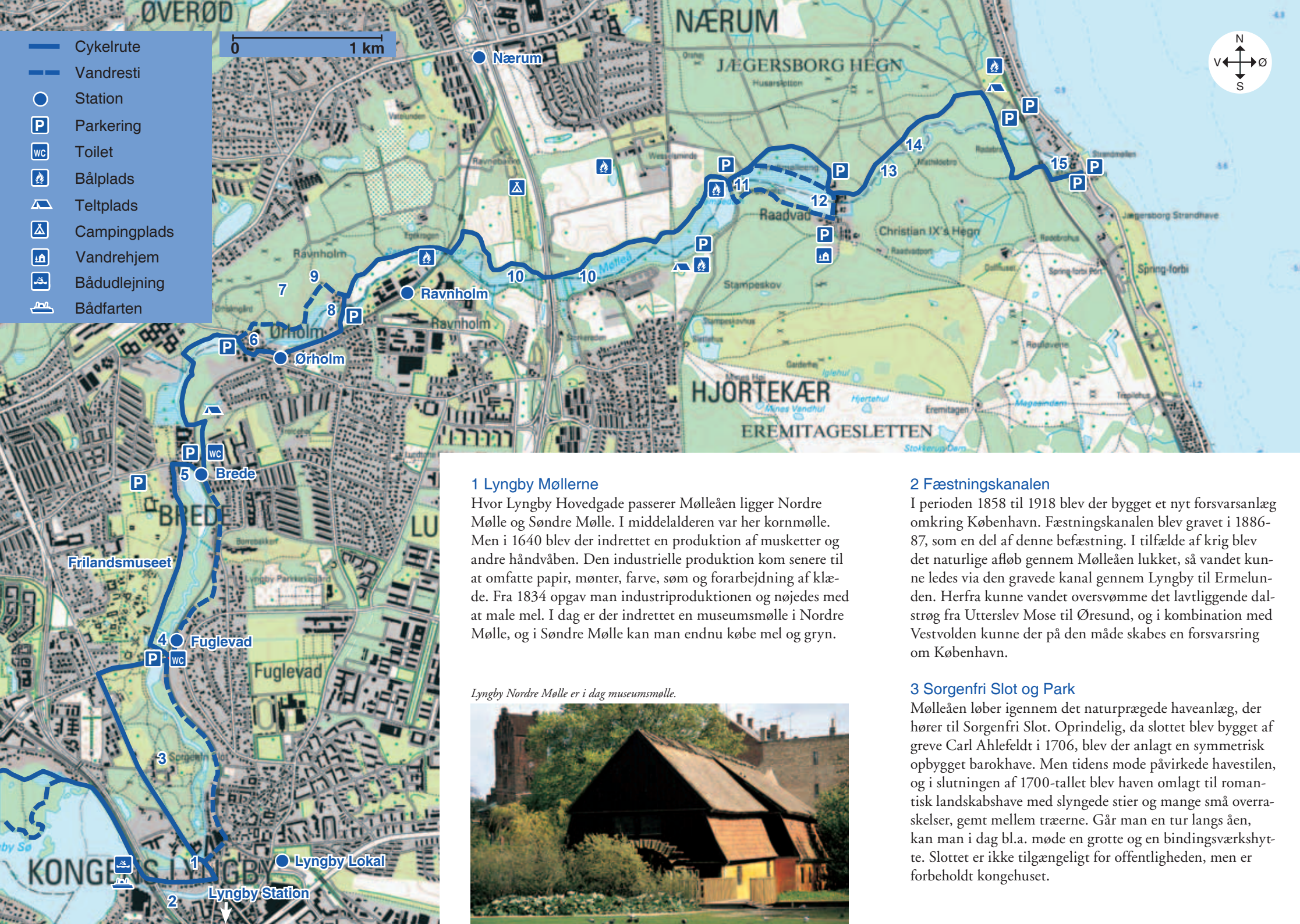

Mølleådalens 3 Lyngby til Øresund

KØBENHAVNS AMT

1 Lyngby Møllerne

Hvor Lyngby Hovedgade passerer Mølleåen ligger Nordre Mølle og Søndre Mølle. I middelalderen var her kornmølle. Men i 1640 blev der indrettet en produktion af musketter og andre håndvåben. Den industrielle produktion kom senere til at omfatte papir, mønter, farve, søm og forarbejdning af klæde. Fra 1834 opgav man industriproduktionen og nøjedes med at male mel. I dag er der indrettet en museumsmølle i Nordre Mølle, og i Søndre Mølle kan man endnu købe mel og gryn.

Lyngby Nordre Mølle er i dag museumsmølle.

2 Fæstningskanalen

I perioden 1858 til 1918 blev der bygget et nyt forsvarsanlæg omkring København. Fæstningskanalen blev gravet i 1886-87, som en del af denne befæstning. I tilfælde af krig blev det naturlige afløb gennem Mølleåen lukket, så vandet kunne ledes via den gravede kanal gennem Lyngby til Ermelunden. Herfra kunne vandet oversvømme det lavtliggende dalstrøg fra Utterslev Mose til Øresund, og i kombination med Vestvolden kunne der på den måde skabes en forsvarsring om København.

3 Sorgenfri Slot og Park

Mølleåen løber igennem det naturprægede haveanlæg, der hører til Sorgenfri Slot. Oprindeligt, da slottet blev bygget af greve Carl Ahlefeldt i 1706, blev der anlagt en symmetrisk opbygget barokhave. Men tidens mode påvirkede havestilen, og i slutningen af 1700-tallet blev haven omlagt til romantisk landskabshave med slyngede stier og mange små overraskelser, gemt mellem træerne. Går man en tur langs åen, kan man i dag bl.a. møde en grotte og en bindingsværkshytte. Slottet er ikke tilgængeligt for offentligheden, men er forbeholdt kongehuset.

Sorgenfri Slot.

4 Fuglevad Mølle

Nord for Sorgenfri udvider Mølleåen sig til en mølledam, og her ligger Fuglevad Mølle. Fuglevad var kornmølle det meste af sin tid. Som filial af Brede Kobberværk fremstillede møllen messingvarer i en periode i 1700-tallet. I den nuværende møllebygning fra 1874 blev der, som ved mange andre møller langs åen, installeret en vandturbine. I dag bruges åvandet til at drive en mølle som er flyttet til Frilandsmuseet fra Fyn. Ved Fuglevad Mølle kan man stige på lokalbanen, der kører fra Jægersborg til Nærum. Banen åbnede i 1900, og skulle bl.a. transportere personer og gods til Mølleåens virksomheder.

5 Brede Værk

Allerede i 1370 var der kornmølle i Brede. I 1628 blev der oprettet krudtværk, der senere blev omdannet til kobberværk, og 1832 blev Brede Værk omdannet til klædefabrik. Omkring fabrikken opstod der et helt bysamfund med op til tusind indbyggere. Der blev gennemført sociale ordninger og opført boliger og institutioner for fabrikkens arbejdere. I dag anvender Nationalmuseet bygningerne, der bl.a. rummer en permanent udstilling om storproduktion og småsamfund i Mølleådal.

6 Ørholm Mølle

Møllen ved Ørholm er ligesom Brede nævnt allerede i 1370. Kornmøllen blev i midten af 1500-tallet omdannet til krudtmølle. Fra 1724 produceredes kobbertøj og jernvarer, og i 1793 blev der startet en papirproduktion. Den lange, røde bygning blev i 1886 bygget til papirfabrikationen. Ørholm Mølle var i en periode sammen med Nymølle og Strandmøllen, Danmarks største papirindustri.

7 Ravneholm Skov

Skoven kaldes "Det danske Schweiz" på grund af det kuperede terræn med stejle skrænter og dybe kløfter. I skrænterne ses gamle hulveje, og oppe på bakkerne ligger flere bronzealderhøje.

8 Nymølle

Fra midten af 1600-tallet var Nymølle kobbermølle. Gennem næsten 150 år drev mølleværket store hamre, der med en infernalsk larm udhamrede kobber og messingplader. I 1794 blev der også her – ligesom i Ørholm – startet en papirfabrik. I 1938 blev der etableret farveri, og denne virksomhed fortsatte frem til 1974. Nymølle har bevaret sit præg af vandmølle og industrifilial. I dag ejes stedet af Nationalmuseet.

9 Kulsviervej

Tidligere bragte kulsvierne trækul fra Nordsjælland til København. Herfra stammer navnet Kulsviervej, som er en imponerende hulvej i skoven, der helt op i 1800-tallet ledte vejfarende ned til møllestedet, hvor åen kunne passeres.

10 Vandledning

Broerne over Mølleåen bærer vandledninger, der forsyner Lyngbys og Gentoftes borgere med drikkevand fra Sjælsø.

11 Stampen

Ved Stampen var der allerede i 1200-tallet kornmøller. Omkring 1620 blev der anlagt en stampemølle – et valseværk – hvor nyvævet klæde blev stampet tæt og solidt. Tekstilproduktionen ophørte i 1914, hvor en brand ødelagde fabrikken. Det gamle anlæg er nu væk. Den hvide bygning er et uldspinderi, der er flyttet hertil fra Himmerland.

Fabrikkensamfundet ved Stampen i 1922.

